

SKOV & FOLK

MEDLEMSBLAD FOR VERDENS SKOVE

3 - 2024

s. 6 **TEMA: Ressource-**
jagt i skovene
Danskernes forbrug
ødelægger økosystemer

s. 10 **Energi og det grønne**
regnskab
Danmark brænder skove af
i klimaets navn

s. 18 **Indkaldelse til**
generalforsamling
For første gang kan du
deltage online

VERDENS
SKOVE.ORG

INDHOLD

Leder	3
Nyt fra Verdens Skove	4
Tema: Forbrug og værdikæder	6
Stemning fra Tirsbæk Bakker	14
Naturen Nu	16
Indkaldelse til generalforsamling	18

EN HILSEN FRA REDAKTØREN

Kære læser

I dette magasin kan du læse om, hvordan vores forbrug og værdikæder påvirker skovene og økosystemerne. For med et højt forbrug, især af produkter, der har været med til at ødelægge uvurderlige naturområder, har danskerne som individer et stort aftryk. Politikerne og virksomhederne har også et stort ansvar, for mens det kan være svært at gennemskue, om der ligger brændt regnskov i vores indkøbskurve, så burde det slet ikke være muligt at købe produkter, der undergraver fremtiden for livet på jorden. Du kan også blive klogere på vores energiforbrug, og hvordan affaldssortering, genanvendelse og genbrug kan reducere mængden af ressourcer, vi importerer.

Tusind tak for din støtte og god læselyst!

Jonas Schmidt Hansen
Redaktør for Skov og Folk

Jonas Schmidt Hansen
Redaktør for Skov & Folk

REDAKTION

Ansvarlig redaktør
Jonas Schmidt Hansen
jsh@verdensskove.org

Grafiker
Danny Lund
dl@dannyvirke.dk

Tryk
KLS PurePrint A/S

Forsidefoto
Shutterstock

HOVEDKONTOR
Klostergade 34, 8000 Århus C
tlf. 86 13 52 32
info@verdensskove.org
www.verdensskove.org
kontortid: mandag til fredag kl. 10.00–14.00

LOKALKONTOR
Verdens Skove København
Vestergade 12, 1456 København K

Bliv medlem
Medlemskontingentet er 300 kr. om året.
Tilmeld dig via:
www.verdensskove.org/bliv-medlem

Flytter du?
Så husk at give Verdens Skove
din nye adresse.

Oplag
3.700
Tilsendes alle medlemmer og abonnenter.
ISSN 1396-2043

Skov & Folk er støttet af
Bladpuljen under Slots- og Kulturstyrelsen.

DANSKERNES HØJE FORBRUG MEDFØRER MERE AFSKOVNING

De fleste af os i Danmark er vokset op med og er blevet vant til et højt forbrug, som vi måske endda har taget for givet. Vi danskere har nemlig et af verdens højeste forbrug per indbygger. Hvis alle købte og brugte ting som vi danskere, så skulle der være flere planeter til, for at vi havde nok ressourcer. Vi bruger simpelthen meget meget mere, end hvad planeten kan nå at producere.

Det bidrager til de globale klimaforandringer og den biodiversitetskriser, vi står i. De nuværende kriser er forårsaget af den måde, vi producerer og bruger jordens ressourcer og areal.

Vi har desværre sat et lighedstegn mellem et højt forbrug og det gode liv. Det er de nye bukser, du købte, fordi moden har ændret sig, den nye telefon som erstattede sidste års model, bøffen, flyrejsen og næsten alt, hvad du foretager dig, som måske er skønt her og nu, men som ikke er bæredygtigt i længden. Vi kunne spørge os selv, om vores værdigrundlag for fremtidens skyld ikke burde fokusere på noget andet end netop de ting, der saver den gren, vi sidder på, over og som ødelægger livsgrundlaget for et utal af arter, som vi deler jorden med.

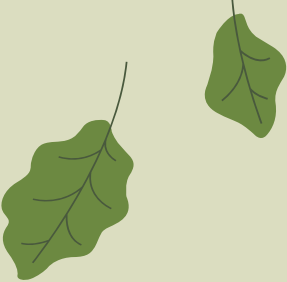
Det er derfor paradoksalt at netop de valg og handlinger, som vi foretager os som individer og samfund, som skader vores planet, alligevel er ukontroversielle. For mange er det ovenikøbet kontroversielt at sige, at vi skal flyve mindre og spise mindre kød. Hvordan kan det være ukontroversielt at drive rovdrift på jordens ressourcer, fælde regnskoven for at producere kød, indtage og ødelægge naturen overalt på kloden? Burde det ikke være omvendt?

Der er ingen tvivl om, at politiske og systemiske forandringer er nødvendige. Det er også tydeligt, at de folkevalgte ikke tør starte dem, før de har befolkningen bag sig. Derfor skal vi alle gerne indstille os på, at vi skal give afkald på noget for at få noget andet: En planet vi alle kan være på, og som stadig er fyldt med spændende vild natur og liv. Men det burde ikke betragtes som hårdt at give afkald, at undvære de ekstra par bukser eller en ny telefon for at sikre, at resten af livet på jorden samt vores efterkommere har en chance. Det burde være nemt, når man ved, hvad der er på spil, og hvad det er for en skønhed og livskvalitet, vi redder, når vi bruger mindre, genbruger, genanvender og bare passer på vores planet.

Gry Bossen
Teamleder for Politik og Engagement

1. Citizen science skal beskytte skove i Bolivia

Verdens Skove og vores bolivianske partner, AP-COB (Apoyo Para el Campesino-Indígena del Oriente Boliviano), har lanceret et innovativt citizen science-projekt i samarbejde med chiquitanofolket i Monte Verde-territoret, Bolivia. Projektet, som startede ved årsskiftet, har til formål at beskytte de værdifulde skove mod brande og illegal skovhugst. Siden 2014 har chiquitanofolket, med støtte fra AP-COB og Verdens Skove, overvåget deres skove for at bekæmpe ulovlig rydning og de omfattende skovbrande, der har plaget området i årevis. Dette nye initiativ kobler deres eksisterende overvågningsaktiviteter sammen med videnskabeligt arbejde for at forbedre miljøforvaltningen på både lokalt og globalt niveau. Projektet i Monte Verde er en del af det EU-støttede Horizon-projekt "more4nature" ("Empowering citizens in collaborative environmental compliance assurance via monitoring, reporting and action"), som involverer 21 partnere fra hele Europa. Indsatsen løber frem til 2027 og sigter mod at styrke borgernes rolle i miljøbeskyttelse gennem overvågning, rapportering og handling.

2. Vidensdeling blandt unge i Honduras

I juni stod Verdens Skove for en udveksling mellem unge fra ungdomsorganisationen, Guaruma, der arbejder med at beskytte regnskoven i nationalparken Pico Bonito og unge fra La Moskitia i det østlige Honduras. Udveksling foregik i Truksinasta-territoret i La Moskitia i samarbejde med den lokale partnerorganisation MOPAWI. I alt deltog 40 unge, som blev undervist i de metoder, som GUARUMA har udviklet for at lære unge om natur- og miljøbeskyttelse samt bevarelse af skov. Programmet omfatter flere forskellige aktiviteter, der ikke alene handler om at styrke de unges egen motivation og viden og gøre dem i stand til at præge deres miljø og samfund, men også om at gøre dem til en del af et netværk af unge miljøforkæmpere. Det var nogle lærerige, sjove og inspirerende dage for hele holdet. Udvekslingen var den første af to udvekslinger, hvoraf den næste kommer til at foregå i Pico Bonito.

3. Verdens Skove tager EU-Kommissionen i retten for stærkere klimamål

Som medlem af Climate Action Network (CAN Europe) er Verdens Skove med til at rejse en vigtig klimaretssag mod EU-Kommissionen. Sammen med Global Legal Action Network (GLAN) udfordrer vi EU's klimamål for 2030 og kræver, at Kommissionen reviderer medlemsstaternes årlige emissionsfordelinger under 'forordning om indsatsfordeling'. Årsagen er selvfølgelig, at vi står midt i en global klimakrise, der ikke kan ignoreres. Hvis EU fortsætter med den nuværende tildeling af drivhusgasemissioner, vil vi ikke nå 1,5°C-målet fra Paris-aftalen. Derfor arbejder vi i kraft af vores medlemskab af Climate Action Network for at sikre, at magthaverne holder deres miljølofter. Hvad sker der nu? Efter EU-Kommissionen afviste en intern klage, har CAN Europe og GLAN anlagt sag ved EU-Domstolen. Vi presser på for en domstolsafgørelse, der kan føre til en nødvendig revision af EU's emissionsmål med en ambition om mindst 65 procents reduktion inden 2030. En offentlig høring forventes i Luxembourg i 2025.

4. Verdens Skove på Ungdommens Folkemøde

Verdens Skove har været til Ungdommens Folkemøde i Valbyparken, hvor der blev talt om alt fra FN's verdensmål til konstruktion af robotter. Der var masser af unge, nysgerrige mennesker, som vi talte med over et lækkert stykke såkaldt skyggechokolade, der kommer fra kakao fra skoven. Vi havde også en quiz med, som hed Myteknuseren, der blandt andet handler om sammenhængen mellem forbrug og afskovning, især på EU-niveau, og som også omhandler et vigtigt, men knap så kendt EU-regulativ mod afskovning. Der er heldigvis også meget, man selv kan gøre, og det fik vi også flere gode samtaler med de unge om. Vores arrangement var sat op i samarbejde med Ungdomsbureauet og projektet Verdensmål i Hænderne.

Danmarks forbrug og påvirkning af økosystemerne

Danmark og danskernes forbrug har en uforholdsvis stor negativ påvirkning på jordens uvurderlige økosystemer. Derfor er det nødvendigt, at vi som samfund sænker vores forbrug og samtidig omstiller os til en cirkulær økonomi, hvor vi i langt højere grad genanvender og genbruger.

Af Jonas Schmidt Hansen

Sunde økosystemer er en forudsætning for, at livet trives på jorden. Alligevel er det efterhånden slået fast mange gange, at vi i Danmark har et uholdbart stort forbrug inklusiv på Earth Overshoot Dag. Her viste beregninger fra Global Footprint Network, at Danmark ligger nummer 13 på listen over lande, der forbruger mest per

indbygger. Hvis alle gjorde som danskerne, ville det kræve over fire jordkloder for at skaffe ressourcer nok.

Men hvorfor taler vi overhovedet om det? Gry Bossen, der er teamleder for Politik og Engagement hos Verdens skove oplyser, at selvom Verdens Skoves fokus primært er på direkte skovbevarelse, naturen og lokale og oprindelige folk i vores

indsatslande, så er vores forbrug med til at drive en rovdrift på planetens økosystemer og en væsentlig årsag til at de skove, vi forsøger at beskytte, bliver fældet.

“Meget af det, vi efterspørger i Danmark, har været med til at ødelægge skovene og andre uvurderlige økosystemer. Det forværrer klimaforandringerne og ødelægger livsgrundlaget for de mennesker, der

Vi skal i langt højere grad genbruge og genanvende ressourcer og ting, vi har brugt, hvis vi skal reducere vores forbrug.

Ved at købe produkter, der har certificeringer af en høj nok kvalitet, mindsker man risikoen for, at det man køber, har været med til at ødelægge skovene.

Nikkelmine i regnskoven på Borneo, hvor skovene er under massivt pres fra afskovning og rovdrift. Foto af Shutterstock.

lever i og omkring skovene. Det er derfor vores pligt at gøre opmærksom på den høje pris, vores købsvaner har,” siger hun.

Mange eksperter har peget på, at det er nødvendigt med cirkulær økonomi, også kaldet donoughtøkonomi. Det vil sige en økonomi, hvor ressourcerne genbruges eller genanvendes, når de først er kommet ind i økonomien. Det er modsat i dag, hvor vi har en såkaldt lineær økonomi, hvor ressourcer og produkter importeres, forbruges og smides væk eller brændes, hvorefter vi henter nye ressourcer til at producere mere. Ifølge Circularity Gap Report fra 2024 er kun fire procent af den danske økonomi cirkulær.

“Danmark kan alene ikke redde verden, men alle lande har et ansvar, og Danmark er ikke undtaget. Vi har trods alt stadig et ry for at være et grønt foregangsland, hvilket betyder, at mange ser mod Danmark for inspiration til, hvordan man kan omstille sig mere klimavenligt. Men når det kommer til forbrug, så har Danmark reelt ikke noget at bryste sig af. Vi forbruger alt for meget,” siger Gry Bossen.

Konkurrence om pladsen

En del af problemet er, at der ikke er plads til al den produktion og udvinding af ressourcer, som vi har nu. Med voksende efterspørgsel på alt fra soja og oksekød til metaller og mineraler, presser industrierne på for at få adgang til økosystemerne i jagten på ressourcerne. Med danskerne i

fronten af forbrugsræset tror Gry Bossen, at det ikke er gået op for mange, hvor vigtigt det er, at vi får reduceret det.

“Vi er nødt til at forstå, at der ikke er uendeligt plads på planeten til vores produktion. Når vi eksempelvis vil have flere marker og miner, så er det som regel naturen, der må vige pladsen. Samtidig kommer klimaforandringerne med stigende have og ørkendannelse til at indskrænke pladsen yderligere,” siger hun.

Det er dog ikke altid så tydeligt, at vores forbrug har den påvirkning, den har, blandt andet på grund af de regler, man

“Ifølge Circularity Gap Report fra 2024 er kun fire procent af den danske økonomi cirkulær.”

har sat op under FN. Når vi taler om danskernes aftryk handler det ofte kun om deres aftryk i Danmark. Men når man medregner det aftryk, vores efterspørgsel påfører, så bliver næsten 60 procent af Danmarks klimaaftryk sat i udlandet. Det viser tal fra Energistyrelsen. Det gør det, fordi udledningen tælles i de lande, der producerer varerne, hvad end det gælder

tøj fra Bangladesh eller biomasse fra Estlands skove. Du kan læse mere om afbrænding af biomasse i næste artikel.

Vores eget ansvar

For den enkelte kan det i en travl hverdag være både svært og uoverskueligt at gennemskue, hvilke produkter, man bør holde sig fra, når man handler, men nogle ting er ifølge Gry Bossen indlysende.

“De fleste er udmærket klar over, at man burde spise mindre kød, og at vi burde køre mere på ferie i tog eller bil frem for at flyve af hensyn til klimaet,” siger hun og fortsætter.

“Alt vi forbruger, kræver plads på planeten, hvad end det er bøffen eller bomulds-trøjen. Så en nem måde at nedsætte ens eget aftryk på planeten er ved at forbruge mindre. Skal du virkelig bruge en trøje mere? Kunne bøffen ikke godt være en portobellosvamp? Skal du absolut have ny telefon hvert eller hvert andet år, hvis du tænker på hvor meget areal og natur, der indgår i produktionen?,” spørger hun retorisk og fortsætter: “Det handler ikke om at give dårlig samvittighed eller skyldfølelse, men vi er nødt til at se realiteterne i øjnene.”

Politikernes og virksomhedernes ansvar

Samtidig med at vi skal nedsætte og omstille vores private forbrug af diverse varer, så har politikerne et kæmpe ansvar for at sikre, at der sker systemiske ændringer, der sikrer, at de ting, vi så faktisk forbru-

ger, ikke har forårsaget afskovning. Derfor mener Gry Bossen, at det er positivt, når der på EU-niveau eksempelvis er indført en lov, der forbyder import og eksport af produkter, der under produktionen har ryddet skove. "Det er utroligt svært at gennemskue, om den kaffe man drikker eller den shampoo, man bruger, har forårsaget afskovning. Det bør slet ikke være lovligt at importere og sælge produkter, der er skyld i ødelagte økosystemer. Når virksomhederne ikke frivilligt gør noget, så skal politikerne på banen," siger Gry Bossen.

Genbrug og genanvendelse

Mange forveksler genanvendelse og genbrug. Når du genanvender ressourcer fra dine brugte ting, så får de forskellige ressourcer nyt liv, men det skal først bearbejdes for, at det kan blive til nye produkter. Så når du sorterer dit tekstilaffald som hullet tøj eller lagner, som du ikke kan bruge og som ingen andre vil have, kan det blive fræset op og fibre genanvendes i nye produkter. Hvis du derimod giver et par bukser væk til andre eller eksempelvis genbrug, så er det... ja, genbrug. Og det er næsten altid at foretrække at genbruge frem for at genanvende, da det koster tid og ressourcer at producere nyt, selvom det er med genanvendte materialer.

Meget kan eller ønsker vi ikke at genbruge, og så er genanvendelse det næstbedste alternativ. Jo mere vi kan genanvende (og genbruge), jo mindre skal vi importere. Det betyder et mindre pres på jordens ressourcer, og det betyder også delvist, at vi bliver mindre afhængige af ressourcer fra lande, som vi ud fra et geopolitisk og demokratisk synspunkt ikke ønsker at være afhængige af.

Gry Bossen understreger dog igen, at man ikke bør købe noget, man ikke har brug for. "Selvom vi køber en taske af genanvendte materialer, der måske er mindre miljøskadeligt produceret end andre tasker, så kræver det stadig forbrug af ressourcer. Hvis vi ikke har brug for den, men alligevel køber den blot fordi, at den er brandet som bæredygtig, så er det et mersalg," oplyser hun. Motivationen bør ifølge Gry Bossen ikke mindst være, at hvis vi ikke ændrer vores vaner, så står vi i sidste ende med en planet, der bliver mere og mere gold og dårligt egnet til liv.

"Så når du skal anskaffe dig noget, så husk så vidt muligt at gå efter genbrug. Og når du skal af med noget, så giv det væk eller sælg det frem for at smide det ud," siger Gry Bossen.

Hun opfordrer alle til at se på den ekstra tid, det nogle gange tager at anskaffe brugt eller at videresælge eller bortgive noget, som tid, der er godt givet ud.

Sortering af affald

En anden ting, du selv kan gøre, er at sortere affald. Det kan måske være en smule mere besværligt at have med flere slags affald at gøre i det daglige, men det er i det store hele rigtig godt for miljøet. For jo mere vi genanvender, jo færre ressourcer skal der udvindes.

Uanset, om du kører på genbrugsstationen, smider dine ting i opdelte beholdere i din baggård eller på anden måde sorterer dit affald korrekt, så betyder det, at der skal udvindes færre ressourcer til at producere nyt. Flere og flere genbrugsstationer tillader genbrug af ting som elektronik, der stadig virker frem for kun at genanvende ressourcerne i tingene.

Foto af Kredsløb.

Mange steder rydder man skovene, som her i Indonesien, hvor regnskoven må vige pladsen for at producere palmeolie. Foto af Shutterstock.

Eksempler på fordele ved forskellige typer af genanvendelse:

GLAS: Jo mere vi genanvender, jo mindre sand skal der udvindes og smeltes, hvilket kræver plads og udleder CO₂. Glas fremstillet af omsmeltet glas, sparer mindst 58 procent CO₂, og for hvert kilo glas, der genanvendes, spares 1,2 kilo råstoffer fra jorden.

METAL: Som med glas skal metalmalm udvindes i miner, forarbejdes og smeltes om, så det kan bruges, hvilket udleder store mængder CO₂. Vi sparer eksempelvis 87 procent CO₂ ved at genanvende gammelt stål, og 95 procent, når vi omsmelter gamle aluminiumsdåser.

MADAFFALD: Madaffald, der sorteres, bliver til biogas og formuleres og anvendes som gødning til jordforbedring. Vådt madaffald, der ikke sorteres, men ender

i forbrændingen, giver en dårligere forbrænding, som udleder mere CO₂ og sod.

PLASTIK: Selvom der har været historier om plastik, der ender forkerte steder, så er der kæmpe potentiale for at genanvende plast. Plastik er på mange måder et fint produkt. Det er dog lavet af råolie, så hvis ikke vi genanvender det, så indgår det i den fossile cyklus, hvor vi trækker olie ud af jorden, og siden brænder det af.

PAP OG PAPIR: Begge dele kan genanvendes og laves til nyt pap og papir. Smid dog pizzabakker og andet pap med olie på i restaffald, da olien ødelægger muligheden for genanvendelse af pap.

BATTERIER: De indeholder ofte syre og andre kemikalier. De bør absolut ikke

ende i restaffald eller i naturen, da der er giftige og farlige stoffer i batterierne, som fordamper under forbrændingen. Når de indsamles, sorteres de først, hvorefter de sendes til specialanlæg, hvor de bliver skilt ad, og materialerne bliver genanvendt. Her behandles kemikalierne korrekt, og værdifulde metaller som kobolt, nikkel, kobber, cadmium, bly, messing, zink, jern, mangan og aluminium genanvendes, så de ikke igen skal udvindes fra en mine.

ELEKTRONIK: Elektronik indeholder en lang række metaller, inklusiv guld og sølv samt en lang række andre ressourcer, som har en høj værdi. Det er derfor vigtigt, at elektronik ikke ryger til brandbart, men til genanvendelse i elektronikspanden eller til genbrug på en genbrugsstation, hvis det stadig virker.

Der findes en række produkter, som er sammensat af forskellige slags materialer. Det kan nogle gange være svært at gennemskue, hvor ting som skrabere, plastiklegetøj med elektronik og træ sammensat med metal skal hen. Affaldshåndteringen bliver hele tiden forbedret, så selv sammensatte produkter i højere og højere grad kan opdeles og genanvendes hver for sig.

“Sæt dig gerne selv ind i, hvad du skal sortere hvor, så tingene bliver genanvendt korrekt og se din brugte tid som en ressource, der gavner klimaet og miljøet,” afslutter Gry Bossen.

Renovationsmedarbejdere har en uundværlig samfuntsfunktion, som ikke er blevet mindre af, at de er blevet en større del af genanvendelsen af ressourcerne, efter at vi er begyndt at sortere langt mere affald. Foto af Kredsløb.

TEMA

ENERGIFORBRUG:

“Vedvarende” træbaseret biomasse skader klimaet og biodiversiteten

En af vores forbrugsformer, der er skadelig for både skove, biodiversiteten og klimaet, er afbrænding af træbaseret biomasse. Alligevel udgør den officielt størstedelen af den “vedvarende” energi, da afbrænding af træ ikke tælles med i klimaregnskabet.

Af Jonas Schmidt Hansen

Når man tænker på vedvarende energi, forbinder de fleste det nok med solceller, vindmøller, geotermi og vandkraft. Men faktisk kommer 68 procent af vores vedvarende energi fra afbrænding af biomasse, hvoraf langt størstedelen er træflis og træpiller fra skove. Når vi skovler træ ind i vores kraftværker som erstatning for kul, olie og gas eller for at øge den produktion, vi allerede har,

så udleder dette ikke noget på papiret. Det betegnes som vedvarende, da træer i princippet kan vokse op igen og erstatte dem, man brænder. Det er dog kun i den fiktive verden, at afbrænding af træbaseret biomasse ikke udleder CO₂. I virkeligheden udleder afbrænding af træbaseret biomasse CO₂ og er langt fra så klimaneutral, som den fremstilles. Samtidig går jagten på træbaseret biomasse i stigende grad ud

over biodiversiteten, når skovene i højere grad bliver brugt som energikilde.

“Verdens Skove mener, at vi hurtigt muligt skal skære forbruget af biomasse ned til et meget lille niveau i forhold til, hvad vi bruger i dag. Vores forbrug af og voksende efterspørgsel på træbaseret biomasse er med til at drive en rovdrift på skovene, både i Danmark og i en række andre lande som Estland, USA, Brasilien

Døde træer er vigtige for livet i skoven.
Foto af Jonas Schmidt Hansen.

og Canada. Vi fælder enorme mængder træer blot for at brænde dem af. Det er både unge som gamle træer, store som små. Særligt når det er gamle, døende eller døde træer, er det skidt for biodiversiteten, når de tages ud af skovene,” fortæller Gry Bossen, teamleder for Politik og Engagement i Verdens Skove.

Det er ikke mindst fordi, at mange ældre, døende og døde træer, som ofte ikke kan laves til lange, lige planker eller andre træprodukter af høj værdi, har fået en værdi, fordi de nu kan sælges som biomasse, da priserne er steget voldsomt. Derfor bliver mere og mere træ taget ud af skovene frem for at gavne økosystemerne. Nogle steder, særligt i Estland og USA, rydder virksomheder hele skove for at sælge træerne som biomasse.

En stigende del af den vedvarende energi

Danmarks officielle mål er, at vi skal reducere vores CO₂-udledning med 70 procent målt fra 1990 til 2030. Fra 1990 til i dag er forbruget af olie og gas til energi da også faldet markant, og godt 42 procent af vores energi kommer i dag fra vedvarende energiformer og afbrænding af affald. Vi knytter et par ord til det med affald senere. Indtil for relativt få år siden var Danmark selvforsynende med energi, da vi især brændte gas og olie fra Nordsøen. I takt med, at energiforsyningen er omstillet til at brænde træbaseret biomasse, er importen af træ steget markant. Omstillingen er ikke mindst sket med massiv statsstøtte til den træbaserede biomasseenergi, som har fortrængt andre mere klimavenlige energiformer som sol og vind. Og selvom det er fint, at vi i høj grad har udfaset brugen af kul og olie, så mener Gry Bossen, at vi pynter os med lånte fjer, når vi regner det som CO₂-neutralt, når vi brænder træet af i stedet for. Samtidig risikerer vi, at der bygges færre reelt grønne energiformer som vind, sol og geotermi.

“Afbrænding af eksempelvis træpiller og flis udleder i nogle tilfælde mere CO₂

I Estland har firmaer som Graanul drevet en intensiv skovhugst i Natura 2000-skove rige på biodiversitet for at levere såkaldt klimavenlig biomasse til de danske kraftværker.
Foto af Elfond.

Det er blevet afsløret, at hele træer, som disse ved Graanuls værk i Estland, fældes og fræses til flis og træpiller, som brændes i Danmark og erklæres som vedvarende og CO₂-neutral energi fra restprodukter. Det er på trods af, at der ikke er tale om restprodukter, og at efterspørgslen på biomassen både skader klimaet og biodiversiteten.

Foto af Elfond.

end kul. Når vi ikke tæller det med i vores regnskab, er det fordi, at det i teorien skal tælles som en udledning i det land, hvor træet er fældet. Men der er huller i systemet, der gør, at noget af dette træ hverken bliver talt med, hvor træet er fældet, eller hvor det bliver brændt. Det påvirker selvfølgelig stadigvæk klimaet, da atmosfæren mættes af mere og mere CO₂ fra afbrændingen, uanset at det på internationalt politisk niveau er besluttet, at man lukker øjnene for det. Det er samtidig vigtigt at se på, hvordan støtteordningerne er skruet sammen,” oplyser hun.

En farlig tendens

Nogle argumenterer for, at når man erstatter et fældet træ med et nyplantet, så genoptages al CO₂ igen. Reelt vil der gå mange årtier, før det nye træ har optaget samme mængde CO₂ som det, der blev fældet, mens det er inden for få år, at klimakrisen skal løses. Medregnet er heller ikke en række andre faktorer, som det faktisk, at når større områder ryddes for træer og jorden blotlægges, så frigøres CO₂ og metan, som ellers var bundet i jorden og i de organismer, der er afhængige af skov. Det tager adskillige årtier for skovens planter og jorden at optage samme mængder

Træflis fra Gribskov, som gennem årene har leveret et utal af træer til brændsel til den stigende efterspørgsel på energi fra træbaseret biomasse.
Foto af Søren Wium-Andersen.

Verdens Skoves OPFORDRING til politikerne:

1 Biomassen bør pålægges CO₂-afgift, så den ikke fejlagtigt foretrækkes frem for de reelt grønne løsninger som for eksempel vindmøller eller solceller. CO₂-afgiften skal først og fremmest stoppe omlægningen af flere værker til biomasse. CO₂-afgiften kan tilpasses biomassens klimaftryk, så reelle restprodukter fra eksempelvis møbelindustrien ikke bliver påvirket.

2 Der bør udarbejdes klare, retvisende bæredygtighedskriterier for den biomasse, der anvendes i Danmark, så disse reelt er rester, der ikke presser skovene, klimaet og biodiversiteten.

3 Fra politisk side bør der sættes en konkret dato for, hvornår biomassen er reduceret til en brøkdels af, hvad den er i vores energiforsyning i dag, og at vi fremover udelukkende anvender reelle restprodukter, hvilket senest bør være i 2030.

CO₂, som blev frigivet, selvom der plantes ny skov. Især kulstofpuljen i dødt ved tager århundreder at genopbygge. Ud over at skade klimaet, skader mere omfattende hugst også biodiversiteten i de mange økosystemer, der ofte bliver udsat for en voksende og mere intensiv skovdrift. Det har også vist sig, at der ikke altid genplanter, når biomasse hentes i udlandet eller i danske læhegn med mere, og der er også CO₂-udledning forbundet med transporten, især for den del, der krydser Atlanten.

“Det har en negativ virkning på klimaet og biodiversiteten, når vi giver statsstøtte til et øget forbrug af denne energiform. For det fjerner ofte incitamentet til at omstille til andre energiformer, som solceller, vindmøller, geotermi og andre teknologier, som reelt er grønne,” oplyser Gry Bossen.

Træbaseret biomasse er ikke bare et restprodukt

Efterspørgslen på træbaseret biomasse fra Danmark og andre lande er voksende, da det politisk ser godt ud, at man erstatte kul og olie med noget, der anses som klimaneutralt og som ikke skæmmes landenes egne klimaregnskaber. Derfor har Danmark også flittigt brugt smuthullet i regnskabet, og det ser ud til, at andre og langt større lande har fået inspiration fra Danmark, der ellers blandt nogle går for at være et grønt foregangsland. I samme omgang har mange afsløringer vist, at

der ikke bare bliver brugt resttræ. Tal fra Skovstatistikken og andre viser, at mindst 80 procent af træprodukterne fra de danske skove brændes af inden for to år. Enten direkte som træpiller og træflis eller i form af kortvarige produkter som pap og papir. De øvrige 20 procent indgår i møbler og konstruktion, men halvdelen af dette bliver brændt inden for 30 år, hvorved kun 10 procent forbliver lagret længere end 30 år. Når over 80 procent af det, der produceres i skoven, bliver brændt af, er det også hele og gamle træer og ikke længere kun reelle restprodukter som fraskær eller små træer, der skal tyndes ud. Man fælder altså skove blot for at brænde den.

Gry Bossen oplyser, at det er vigtigt, at Danmark standser sin vækst af energi fra træbaseret biomasse og i stedet nedtrapper. Samtidig bør vi arbejde for, at træbaseret biomasse ikke længere på internationalt niveau regnes som CO₂-neutralt, men tildeles den netto CO₂-udledning, der reelt er tale om.

Afbrænding af affald

Træbaseret biomasse er ikke det eneste, vi fyrer med i Danmark. Danmark har faktisk afbrændt affald til energi i over 100 år, selvom teknologien selvfølgelig har udviklet sig markant. Det er både godt og skidt. Det udleder selvfølgelig CO₂, når kraftværkerne brænder affald, og det restprodukt, der kommer ud, er så forurenset, at det ikke kan bruges til noget, og man deponerer

Hele stammer, der officielt er resttræ, udpeget til flisning i Gribskov.

Foto af Jonas Schmidt Hansen.

det derfor. Omvendt forhindrer man ved afbrænding af affald udbredelsen af lossepladser, og den forurening, de medfører. Det har sandsynligvis en klimagevinst at brænde affald, da lossepladser udleder metan, som er 20 gange så skadeligt for klimaet som CO₂. Ved at brænde det affald, der ikke kan genbruges eller genanvendes, kan man ud over at skabe energi altså forhindre, at forrådnelsesprocessen fra affaldet danner metan. Røgen bliver

renset, så der i teorien kun udledes vand-damp og CO₂, og det er flere steder planen, at der i fremtiden skal installeres carbon capture teknologi, så man lagrer noget af CO₂en fra afbrændingen.

I sidste ende mener Gry Bossen, at det er vigtigt, at vi ved produktion af energien ikke udleder CO₂ eller andre klimaskadelige gasser, med undtagelse af de reelle restprodukter, hvor afbrænding kan være den mindst skadelige løsning.

Anlægget Amager Bakke, også kendt som Copenhill, har kapacitet til at brænde både affald og biomasse.

Mens teknologien er i top, er efterspørgslen på biomasse dog med til at ødelægge skove rundt om i verden, og samtidig udledes der CO₂ ved forbrændingen. Foto af Wikipedia.

Møbler i træ kan lagre carbon i årtier, hvis man beholder dem. Vores voksende forbrug og relativt hyppige udskiftning af møbler betyder dog, at de ofte forbrændes igen inden for forholdsvis få år og derved frigiver CO₂.

Foto af Jonas Schmidt Hansen.

Stemning i TIRSBÆK BAKKER

Sommeren har været skøn i Tirsbæk Bakker, og hestene trives. Her deler vi lidt stemningsbilleder fra området, som vi håber, at du får lyst til at besøge for første gang eller at genbesøge.

Hestene på en idyllisk
aften i Tirsbæk Bakker.
Foto af Carsten Mikkelsen.

Hestene ses på den tidligere brakmark, hvor der nu er plads til flere blomstrende
urter og hvepseedderkopper i græstuerne. Nogle steder er græsset så kort,
at også nøjsomme urter får lys, så de kan vokse her.

Foto af Carsten Mikkelsen.

Bakkerne står grønt og vildt, efter
den varme og regnfulde sommer.
Foto af Lise Hykkelbjerg.

Den karakteristiske hvepseedderkop, fundet i en græstue på vores sydvendte græsarealer, breder sig stille og roligt fra brakmarker til overdrev ved hjælp fra hestens græsning.
Foto af Trine Didriksen.

Tirsbækken, der løber igennem området og lægger navn til stedet, er fuld af vand efter den regnfulde sommer.
Foto af Lise Hykkelbjerg.

Hestene har både åbent landskab og skove at boltre sig i, og de bruger og bevæger sig rundt i hele området.
Foto af Trine Didriksen.

Den nataktive forrådssamler

Skiftende smukke farver på bladene og dyr, der er i gang med at indsamle forråd, er et klart tegn på efterårets komme. En af de store forrådssamlere er **ilderen** (*Mustela putorius*). Ilderen spiser både padder, krybdyr og fisk, hvilke kan være svære at fange i de danske vintermåneder. Derfor har ilderen udviklet en smart og måske lidt makaber metode til at indsamle frøer og tudser til sit forråd. Den bider nemlig frøer og tudser i nakken, så de lammes og med deres ekstremt lave stofskifte, forbliver de lammet og friske i flere måneder. Ilderen er et nataktivt dyr, så for at opleve den jage frøer og tudser, skal du ud til fugtige områder ved vandløb eller grøfter ved solopgang eller skumring.

Jagten på rørhattene

Efteråret er svampenes fest og en evig skattejagt for os mennesker. For svampene er mange, smager fantastisk og er samtidig nogle uforudsigelige organismer. For man kan aldrig helt vide, hvor de vokser, da det kan ændre sig fra år til år. Nogle af de svampe, som er værd at gå på jagt efter, er rørhattene. Specielt **Karl Johan** (*Boletus edulis*), da den har en lækker nøddeagtig smag. Et godt sted at lede efter Karl Johan svampen er under et stort bøge-, ege- eller grantræ med et mosbeklædt underlag og gerne, hvor skovbunden er lidt sur. Der findes utallige rørhatte – spiselige og giftige. Så er du det mindste i tvivl om hvilken svamp, du har fat i, så lad den stå. Så sparer du dig selv for en gang ondt i maven eller det, der er værre.

NATUREN NU

Af Rikke Vedel Nielsen, biolog

Så er det tid til Naturen Nu for efteråret. Her kan du læse om et par af de ting, der rører på sig i den danske natur lige nu.

Det store efterårsmåltid

Når efteråret rammer og temperaturen er dalende, er de fleste planter afblomstret og insekternes adgang til nektar er mere og mere begrænset. Heldigvis har vi i Danmark slyngplanten **almindelig vedbend** (*Hedera helix*), også kendt som efeu. Den klatrer både op af bøgetræer og mursten og blomstrer i det tidlige efterår og oftest frem til vinteren melder sig. Efter afblomstringen sætter planten små sorte bær, som er et festmåltid for fuglene. Så nyd synet af bier, sommerfugle og fugle, der fylder maven godt af vedbenden i efterårssolen – og lad dem gøre det alene. For både de blomstrende skud og sorte bær er giftige for os mennesker.

Natuglens tuden

Oftest begiver vi os ud i dagtimerne for at få de skønne naturoplevelser af planter og dyr - for der er det altså alt andet lige lettere at se, hvad vi møder på vores vej. Men begiver du dig ud en efterårsnat i en skov med gamle træer og uden for meget larm fra by og vej, kan du få en anderledes oplevelse. For en efterårsnat præcis på det sted, er der gode chancer for at opleve og ikke mindst høre **natuglens** (*Strix aluco*) tuden, hvor den er i gang med at etablere sit territorium. Oprindeligt var natuglen en hulruger, specielt i gamle hule løvtræer. Men da de gamle hule løvtræer efterhånden er mere og mere sjældne i de danske skove, har uglerne måtte tilpasse sig. Så har du mulighed for at sætte en redekasse op, er de ret villige til at flytte ind – og så kan du samtidig nyde et natuglepar hele året rundt.

Indkaldelse til Generalforsamling november 2024

Så er det tid til at sætte kryds i kalenderen.

Verdens Skove indkalder til efterårets generalforsamling torsdag den 7. november 2024.

Verdens Skoves generalforsamling vil i år foregå online. Samtidig er der mulighed for deltagelse på kontorerne i Aarhus og København, hvis ikke man har online-adgang privat. Vi håber, at det kan give lettere adgang for flere til at deltage i vores generalforsamlinger. Generalforsamlingen udstikker de strategiske rammer for Verdens Skoves arbejde, og vi ønsker, at så mange medlemmer, som muligt, tager del i de vigtige diskussioner og beslutninger om foreningens fremtid og virke.

Dagsorden for generalforsamlingen torsdag den 7. november kl. 17-21

- 1) Valg af dirigent og referent
- 2) Fremlæggelse af bestyrelsens forslag til målsætninger og arbejdsprogram for det kommende år
- 3) Fremlæggelse af bestyrelsens budgetforslag for det kommende år
- 4) Fastlæggelse af kontingent for individuelt og kollektivt medlemskab
- 5) Indkomne forslag
- 6) Eventuelt

Indkomne forslag skal være bestyrelsen (lkt@verdensskove.org) i hænde senest den 17. oktober 2024.

Praktisk information

STED: Online samt på kontoret i Aarhus: Klostergade 34, 3., 8000 Aarhus C eller på kontoret i København: Vestergade 12, 3., 1456 København

Husk at melde dig til generalforsamlingen på mailen generalforsamling@verdensskove.org org senest d. 4. november, og angiv om du planlægger at møde op på et af de to kontorer.

Links til mødedeltagelse samt materialer vil være at finde på Verdens Skoves hjemmeside på:

<https://www.verdensskove.org/om-os/generalforsamling>,

– ligesom du vil få det tilsendt, hvis du tilmelder dig på generalforsamling@verdensskove.org.

Vi ser frem til at ses!

ID: 46800
SORTERET MAGASINPOST

FOREST FIGHTER COFFEE

Denne økologiske Arabica-kaffe kommer fra skovlandbrug i Etiopien, hvor den dyrkes i samarbejde med lokale bønder. Sammen arbejder vi for at bevare skovene i bufferzoner omkring Bale Mountains og Kafa Biosphere.

Ved at vælge vores kaffe støtter du bæredygtighed, biodiversitet og en bedre økonomi for bønderne.

Kaffen hjælper både din kaffetørst, miljøet og lokalsamfundet.

Køb kaffen her:

<https://shop.verdensskove.org/lækre-ting/kaffe-fra-verdens-skove-i-etiopien>

**VERDENS
SKOVE**.ORG

HVAD VIL DU GIVE VIDERE?